

Из необјављених критика о балету

Мадам Батерфлај

Премијере у СНП-у

Сарадњом СНП-а са Европа балетом из Санкт Пелтена (Аустрија) остварен је пројекат – балетска премијера *Мадам Батерфлај*, подржана од значајних културних и владиних институција, као и Фондацијом „Нови Сад 2021 – Европска престоница културе“. *Мадам Батерфлај* је добила отворену могућност гостовања на европским позоришним сценама.

Прича о трагичној љубави Јапанке Ћо-Ћо-сан, од самог њеног настанка па све до данашњег дана, била је тема стваралаца оперских, драмских, филмских, балетских и других уметничких дела.

Новосадски балет *Мадам Батерфлај* дело је професора Петера Бројера (Немачка), играча-звезде међународне балетске сцене, и кореографа са завидним бројем од 56 целовечерњих балета. Капитал стечен овако садржајним професионалним животом, резултирао је вредностима у његовој последњој балетској вечери са новосадским балетом.

Кореографија Петера Бројера у основи је класично балетско писмо, али је њен разнолико савремени покрет примарно играчко обележје. Како би што „дубље“ продрио у душе ликова Пучинијеве опере, и како би што јасније приказао сваку различитост Јапана и Америке, кореограф је „преплитао стилове“, бирао кораче и музику за што јасније разумевање његове приче. Не заустављајући се, професор Бројер је уједно био и редитељ, а затим и аутор либрета, дао је идејна решења за сценографију и костим, дизајнирао је светло и звук, у сарадњи са техничким тимом СНП-а.

На премијери *Мадам Батерфлај*, 14. маја у СНП-у, водеће улоге Ћо-Ћо-сан и Поручника Пинкертона играли су примабалерина Ана Ђурић и солиста Самјуел Бишоп. Обоје играча новосадског балета потврдили су своје већ познате и доказане играчке вредности. Драгоцен је, овога пута, била њихова добра сарадња у грађењу међусобних сценских односа. А, љубавна игра у дуету, на крају првог чина, чинила се као мало ремек-дело: страсна игра солиста, адекватно кореографско писмо и сјајна Пучинијева музика оставили су утисак најемотивнијег сегмента представе.

Друго премијерно вече учинили су свечаним гости, прваци Европе балета, Ничика Шибата и Флоријан Кадор. „Било је интересантно и драгоцену искуство видети како два играча, потпуно другачије доживљавају један исти лик“. Ова Кадорова изјава уистину је обележила игру гостујућих уметника. Њихов квалитетан наступ и његова техничка, глумачка и емотивна различитост, у односу на игру новосадског пара, говори о неизбежности уметничког индивидуализма који је обогатио представу и гледаоцима пружио узбудљив театарски доживљај.

Даље пратећи улоге позитивних вредности, пре свих, издвојићемо првака Балета Андреја Колчеријуа. Овај изразити класичар играо је улогу Оца Ћо-Ћо-сан неочекивано уметнички зрело, стилем који није имао прилике (као ни остатак ансамбла) да сретне на нашој балетској сцени. Андрејева нова игра указује да би нарочито сти-

лска разноврсност репертоарске политике балетског ансамбла, пружио шансу играчима да нам открију своју, до тада, неодиграну игру. Допадљива је била Катарина Кљајић у улози Кејт. Разиграна, заводљива и љубављу обузета, задовољила је захтевима улоге америчке супруге. Мајара Висозо, на другој премијери, у истој улози, била је блиска квалитетима Катаринине игре.

Са професионалном одговорношћу и личним играчким и уметничким могућностима, играли су: Лана Стојановић и Катарина Зец (Сузуки), Давид Груосо (Шарплес), Ђулио Милите и Доминик Вајда (Горо), Милан Иван (Бонзо), Александар Бечварди и Наојуки Ацуми (Јамадори) и Тома Крижнар (Отац).

Није било лако прихватити нову игру и телом и душом. Она је провоцирала играче ненавикнуте на „нешто толико модерно“, захтевајући интензиван и концентрисан истраживачки рад. Ту је новосадски ансамбл показао интересовање па је савесно и дисциплиновано дао свој уметнички допринос. Ипак је у представама које смо видели, остало играчима и њиховим педагозима да, у времену које долази, усаврше нову игру и усвоје је у потпуности.

За крај, остала су питања, да ли ће новосадској *Мадам Батерфлај* високо квалитетна европска савремена игра рећи „да“ и да ли ће публику емотивно дотаћи рад стваралаца интернационалног скупа уметника, који су, на челу с професором Бројером, створили дело „о животној, о људским емоцијама и о смрти“.

Ксенија Дињашки
балетски педагог и критичар
септембар 2021.

фото: С. Дорошки, Ана Ђурић

Сукоб два поимања света

Балет Мадам Бајерфлај Пејера Бројера премијерно изведен на сцени СНП-а

За проф. Петера Бројера, немачко-аустријског кореографа и светски познатог балетског играча друге половине двадесетог века, али и ништа мање познатог балетског кореографа, почев од осамдесетих година до данас, могло би се рећи да је несвакидашња уметничка персона. На премијерној вечери 14, а затим и 18. маја 2021, у Новом Саду, пред почетак извођења балета *Мадам Бајерфлај*, представе рађене у копродукцији Балета СНП-а са аустријском плесном компанијом „Европа балет“ из Санкт Пелтена, коју је Бројер поставио за новосадски ансамбл и солисте, обратио се новосадској публици непосредно и неформално, објаснивши своје стваралачке идеје којима се руководио стварајући свој 56. целовечерњи балет. Нагласио је да то чини сваки пут пред премијерно извођење својих дела, што је у свету балетске (позоришне) уметности необична уметничка пракса. Проф. Бројер је у свом либрету за балет *Мадам Бајерфлај* следио основни сиже светски познате и популарне опере Ђакома Пучинија *Мадам Бајерфлај*. Међутим, њега су водиле и друге креативне побуде и идеје којима је желео да преиспита и истакне широк дијапазон људских емоција и људских карактера, филозофски промишљајући живот и смрт, о чему експлицитно говори, изнад оркестарског просценијума разапето бело платно, на којем је исписана сентенца: „Чекајући срећу исто је као и чекајући смрт“. И то је почетак једне комплексно креиране балетске представе у два чина у којој је прича о несрећној љубави јапанске гејше Ђо-Ђо-сан са америчким поручником Пинкертоном, уоквирена старом јапанском бајком о Принцези Месеца. Она са својом свитом, долази међу људе трансформишући се у Ђо-Ђо-сан, с намером да упозна људску природу и људске емоције.

Вођен том идејом, Петер Бројер је режирао представу увођењем пролога и епилога. У њима је кореографски поставио апстрактне плесне сцене савременог покрета, лишене емоција које симболишу Принцезино путовање на Земљу, као и њен повратак на Месец. Значајки је користио неутралну гаму Месечевог сивила, како на трикоима играча, тако и на сценском фону, на којем се у виду анимације помаљају изданци дрвета живота. Оно се у свом расту, на музичке ударе традиционалног јапанског кодо бубња, разгранавало, сугеришући посматрачу проток времена, али и Принцезину жудњу за животом, да би након њеног разочарања у људски живот и повратка на Месец, усахнуло. На плану кореографије, у овим сценама, Бројер је у групним плесовима развијао и варирао ритуалне, ритмичне покрете тела у комбинацијама које се изводе на шпиц патицама, почев од дубоких чучњева (*grand plié*), затим динамичних групних скокова (*grand jeté*), као и веома карактеристичног треперења укрштених шака на грудима, које симболишу суптилност унутрашњих емоција. Тај препознатљиви титрај могли смо видети и у појединим плесним сценама солиста у оба чина овог балета, који на уметничком плану нагиње симболистичкој естетици, бавећи се егзотичном, традиционалном културом Јапана и моралним вредностима на којима она почива.

фото: С. Дорошки, Андреј Колчерују

У широком распону емоција, у садејству музике с плесним покретима иманентним ликовима убедљивих карактера и судбина, уз добро изрежирану, суптилну употребу светлосних ефеката, Петер Бројер је као комплетан аутор представе у својству кореографа, редитеља, писца либрета, избора музике, идејних решења за сценографију и костим, на експлицитан начин, успео да прикаже поларизованост двеју цивилизација, Истока и Запада, истичући духовност, традицију и морал Јапана, наспрам новодобног америчког друштва (САД), утемељеног на материјалистичким вредностима и потрошачком менталитету. Тако постављен целовечерњи балет понудио је гледаоцима необичну синтезу жанровски разнородне музике, која је била полазиште и инспирација различитим стиловима плесних форми у његовој кореографији.

У првом чину то је музика за велике оркестре јапанских композитора, с традиционалним, националним жичаним и ударачким инструментима, затим филмска музика, али и један од најлепших делова Пучинијеве оперске партитуре, љубавни дует Ђо-Ђо-сан с Пинкертоном, који је добио свој пандан у љубавном па-де-деу (*Pas de deux*) ванредне лепоте. У другом чину, који прати живот Пинкертона у Америци, проф. Бројер прави снажан визуелни, али и музички контраст слици традиционалног Јапана, наглашавајући посве различиту културу живљења, дух новог доба испуњен динамиком, животним жаром, колективним забавама... На музичком плану определио се за композиције „On the Town“ (*У граду*) Леоарда Бернштајна, филмску и џез музику, кореографишући за ансамбл и солисте веома упечатљиве играчке сцене у стилу савременог плеса, џез балета и Бродвејских мјузикала.

фото: С. Дорошки
Ничика Шибата и Флоријан Кадор

Изузетно естетизован у својој целовитости, балет *Мадам Батерфлај* задовољава сва чула гледалаца. Како на музичко-кореографском плану, тако и на плану добро осмишљених костима и визуелно-симболичних сценских решења, са 150 нијанси светлосних штимунга. Посебност представљају уметнички радови, оригинално осликаних акварела и цртежа амбијената јапанске архитектуре и природе, словеначког уметника Себастијана Шеремета, пројектовани на сценске паное. Док атмосферу животних дамара Америке, сугестивно дочаравају видео и анимиране пројекције фотографија Њујорка с Менхетном и пабовима, аустријског дизајнера Маркуса Геслера. Све то је у функцији повезивања места радње и протока времена у представи, у којој се преплићу лирска осећања са експресијом драмских дешавања унутар самих ликова.

Бројер зналачки развија животну причу То-То-сан, коју подиже на пиједестал хероине, с намером да прикаже снажну и одлучну младу жену, високих моралних квалитета, која је изнад укорењеног стереотипа о традиционалној јапанској жени, подређеног положаја, у сваком смислу. Слобода избора на љубав, живот и смрт њен је пут и то се може препознати у балету. Улога Мадам Батерфлај каквом ју је замислио Бројер, изискује дубоко понирање у унутрашњи свет јапанске жене, пре свега на психолошком, а затим и културолошком плану. Стога је примабалерини Ани Ђурић, чија је плесна биографија у узлазној линији, улажење у овај лик представљало посебан стваралачки изазов. Уосталом, као и кореографија апстрактног садржаја у сценама с Принцем Месеца, у којој је требало пронаћи кључ модерне плесне естетике. Показало се на премијери да је, упркос несумњивим играчким квалитетима, њена интерпретација ова два

лика још увек у фази трагања и сазревања. Недостајало јој је спонтаности и драмске убедљивости. Све је било ту: емоције љубави и страсти, бунтовност и енергичност. Па ипак, њена Мадам Батерфлај је у појединим сценама остала уметнички недоречена, мада у плесно-техничком изразу у оквирима добро изведене улоге. Осим ове мањкавости, коју ће, верујемо, у наредним извођенима Ана превазићи, публика је уживала у њеној складној играчкој фигури и плесним сценама, у којима су до изражаја долазиле њена грацилност, естетска хармонизованост покрета и усклађеност у партнерским наступима са Самјуелом Бишопом (Пинкертон) и Андрејем Колчеријуом (Отац). Самјуел Бишоп, солиста Балета, којем је била додељена улога поручника америчке морнарице Пинкертона, максимално је искористио свој играчки потенцијал модерног сензибилитета с dobrим предиспозицијама за неокласику. Његова пројекција овог лика задржала се на спољашњем изгледу младог, динамичног и површног човека, чији су поступци непромишљени и који ужива у животу тренутно, не размишљајући о последицама. У дуетним наступима са Аном Ђурић, он је веома осећајно и сугестивно одиграо љубавни па-де-де у првом чину. У соло наступима, као и у плесним сценама с Катарином Кљајић (Кејт), које обилују атмосфером завођења, допринео је општој слици америчког стила живота.

Други плесни пар, који је носио представу, био је Ничика Шибата и Флоријан Кадор обоје солисти Европа балета из Санкт Пелтена. Ничики Шибати је неокласични плесни стил веома близак. Одличних плесних перформанси, снажне мускулатуре, прецизних покрета и лаких скокова, ова млада балерина пленила је у лику Принцезе Месеца енергијом и савременим плесним изразом. Такође јој је

изузетно одговарала и улога Мадам Батерфлај. У захтевним комбинацијама Бројерове кореографије, у којој емоције играју кључну улогу, успела је да изрази све нијансе унутрашњих превирања овог лика, којем је удахнула живот. Сваким покретом, говором тела, пластиком, глумом, повезаношћу играчких елемената у јединствену слику јапанске жене, она је карактерно развијала улогу саткану од тананих осећања љубави, чежње, радости и надања, преко унутрашњих превирања, бунта и отпора, до духовне смирености и моралне снаге која јој је омогућила да одбрани своју част (потресна сцена ритуалног самоубиства - сепуку). У партнерству с Флоријаном Кадором, била је изузетно усаглашена. Њихов љубавни дует у првом чину заслужује све похвале.

Флоријан Кадор у лику Пинкертона студиозно је разрадио своју улогу. Овај играч неокласичног, драмско-лирског стила, лаким скокова, сливених покрета, изражајне пластике, кретао се лако и спонтано по сцени, са њему својствено плесном харизмом. Његова интерпретација, драмски уроњена у суштину карактера лика, носила је читаву лепезу расположења и емоција, које је изразио у градацији од лирике до снажне експресије, изградивши слику прототипа америчког мушкарца. У сцени очаја, након спознаје о самоубиству Ћо-Ћо-сан, дао је свој плесни и глумачки максимум, одигравши дубоко унесрећеног човека. Кадор је такође, посебним шармом пленио у сценама завођења и кокетирања с Мајаром Висозо (Кејт) у којој је до изражаја дошао његов осећај за џез балет и савремену плес.

Упечатљивом имагинацијом, као и својом оригиналном плесном лексиком, Петер Бројер је драмски веома прецизно дефинисао и остале ликове у представи, који су у интеракцији с Ћо-Ћо-сан и Пинкертоном. Тако је у улози Оца Ћо-Ћо-сан, првак новосадског балета Андреј Колчерију, потврдио правило да „нема малих и великих улога, има само великих и малих уметника“. Он је студиозно, до детаља, драмски уобличио своју улогу, повезавши задате плесне елементе са сценским покретом и емоцијама иманентним гордости самураја који следи традиционални морални кодекс, да је част вреднија од самог живота (веома сугестиван чин извршења сепуку). Као репрезенте традиционалног јапанског друштва и културе, Бројер је у овом

балету изванредно карактерно профилисао и ликове провoдације Гороа и богатог Јапанца-просца Јамадорија. Својом интерпретацијом, у две премијерне вечери, с различитим сензибилитетом, уобличили су га Ђулио Милите, солиста новосадског балета и Доминик Вајда, солиста Европа балета. Вајдина креација издвојила се по специфичним сценским кретњама и аутентичној глумачкој разради: грубог, оштрог и напраситог човека ниског морала. С личним играчким печатом, свако у свом схватању улоге Јамадорија, запажени су наступи Наојукија Ацумија и Александра Бечвардија, као и веома сензибилне креације лика служавке Сузуки у интерпретацијама Лане Стојановић и Катарине Зец. Осим њих, публика ће памтити наступе новосадске солисткиње Катарине Кљајић и солисткиње Европа балета Мајаре Висозо, које су улогу Кејт, у појединачном плесном квалитету, али пре свега драмски, веома сугестивно оживеле, приказавши психолошки профил савремене америчке жене.

За солисте и ансамбл Балета СНП-а, представа *Мадам Батерфлај* представља враћање у активан уметнички живот након играчке апстиненције у години непостојеће плесне сезоне, због пандемије корона вирусом. Доживели су поновни сусрет с публиком и преиспитивање сопствених снага и креативног потенцијала. Рад с проф. Петером Бројером на представи, као и сарадња с његовим тимом, пружила им је неопходну подршку и обогатила њихово плесно искуство новим кореографским замислима и уметничким идејама. Сви они, и као ансамбл и као солисти, верујем да су оправдали Бројерова очекивања, остваривши кохерентну представу у којој су испољили максимум свог креативног духа и задовољавајућу плесну технику неокласичног стила, обogaћену савременим покретом, као и елементима џез балета и мјузикла.

Снежана Субић
балетски критичар
јун 2021.

Из пера младих о балету...

Премијера балета *Мадам Бајтерфлај*

Ајракиивна балејска ѿредсѿава, која ѿраје два саѿа и држи ѿажњу младе ѿублике

Представа је настала у сарадњи Српског народног позоришта и Европа балета из Санкт Пелтена, у режији и кореографији госта из Аустрије проф. Петера Бројера, који је уједно аутор либрета, сценографије, костима, дизајна светла и звука. Премијера је одржана 14. маја 2021, у Српском народном позоришту.

На премијери, у насловној улози, примабалерина балета СНП-а, Ана Ђурић заслужено је награђена громогласним аплаузом. Својом изузетном балетском техником, сливено преточеној у неокласични израз, суптилно а опет емотивно Ана је снажно изнела лик Ћо-Ћо-сан.

У главној мушкој улози Б. Ф. Пинкертон, поручник америчке морнарице, наступио је Самјуел Бишоп, солиста балета СНП-а, који је складно пратио своје партнерке, Ану Ђурић (у улози Ћо-Ћо-сан) тако и Катарину Кљајић (Кејт). Својим разиграним *jazz-dance* покретима, Катарина је заводљиво привукла пажњу публике.

Првак балета, Андреј Колчериу, драмски и технички је одважно изнео улогу оца Ћо-Ћо-сан. Посебно је било пријатно изненађење вечери динамичан соло ујака (Бонзо, јапански свештеник), којег је играо солиста Милан Иван. Његов упечатљиво снажни наступ у првом делу представе, када покушава да спречи венчање Ћо-Ћо-сан

и спремни да играју различите стилове, да имају прилике и за *jazz-dance* и стилове уметничко-забавног карактера, а и новосадска публика би, верујем, тако нешто радо гледала.

Представљању либрета спретно служе различите плесне технике – класична, неокласична, савремена и џез – и кореографија. Само се на моменте појављује помало необичан избор покрета, као на пример, котрљања по поду, затворене позиције ногу балерина у шпиц-пантикама, неатрактивне подршке, који се стилски не уклапају у причу јер могу да оставе на гледаоца нелагодан осећај.

Представа је визуелно атрактивна, има динамику у кореографији и ток радње може лепо да се прати. Све ово је поткрепљено одличним избором музике, који је динамичан колаж различитих музичких праваца.

Костими су разноврсни (почев од једноделних у Прологу и Епилогу, до традиционалних и савремених костима), и чињеница је да доприносе приказу љубавне приче, премда нису увек у служби кореографије, односно повремено ометају подршке.

Генерално, сценографска решења су занимљива и у функцији су приче, употпуњују радњу јер се пројектују слике јапанских и америчких мотива. Из гледалишта се на моменте чинило да би дизајн светла могао бити суптилнији, посебно када су бели панели из предње линије преосветљени, па додатно одвлаче пажњу са врло занимљивих, уметнички јединствених слика и видео-радова пројектованих на сценографију у позадини.

За сталну публику, познаваоце историје и света балета, ова продукција *Мадам Бајтерфлај* би могла бити својеврсни спектакл-колаж, који би нас чак и могао подсетити на стилове чувених стваралаца, кореографа из друге половине прошлог века, као што су: Џером Робинсон, Жорж Баланшин, Морис Бежар, Јиржи Килијан.

Балет *Мадам Бајтерфлај* је у сваком сегменту представе вишеслојно и комплексно дело: двострука улога Принцезе Месеца и Мадам Бајтерфлај, бонзаи као интерпретација живота, идеја представе да је чекање среће исто као и чекање смрти, представљање две различите културе и обичаја уопште, и све то представљено различитим плесним техникама са мешавином музичких жанрова, омогућава да публика доживи *Мадам Бајтерфлај* као нову врсту представе, која је атрактивна љубавна прича и која има потенцијала да створи нову публику.

Снежана Ађански
проф. Савремене ѿре и Историје ѿре,
Балејска школа, Нови Сад

фото: С. Дорошки, Милан Иван

и Пинкертонa, задивило је публику. Такође су запажене и за сваку су похвалу балетски играчи Лана Стојановић (Сузуки), Давид Груосо (Шарплес), Ђулио Милите (Горо) и Наојуки Ацуми (Јамадори).

Млади ансамбл је са пуно енергије и великим ужитком изнео сцену „америчке забаве и венчања“. Чинило се као да су дуго чекали ову представу да би се показали и у овом плесном стилу. Можда се из овога може закључити да су млади играчи балетског ансамбла жељни

Занимљивост из историје ѿре

Према јапанској легенди, богињу Сунца Аматерасу Омиками је прогонио бог Буре Сусано. Пошто се она сакрила у пећину, на земљи је завладао мрак. Богови су се тада окупили испред пећине па их је богиња Љубави Узуме повела у плес. Скривена богиња Сунца је изашла из пећине да види шта се тамо дешава и на земљи је поново завладао светло. Тако је настао јапански ритуални плес кагура – претеча јапанском плесу но.